

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ТЕРМІНОСПОЛУЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ І НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВАХ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

Оксана Сніговська

кандидат педагогічних наук старший викладач кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Україна

Abstract

Currently there is a high demand for modern science in the translation of economic texts. The translation of economic literature is considered to be pretty troublesome and laborious occupation which, in addition to the considerable amount of work, requires professional knowledge in a particular industry. The difficulties of translation of economic terms are determined in the article. The role of the translator is shown in the process of intercultural communication. An analysis of possible options for translation of multicomponent terms and difficulties in the equivalent interpretation of finance and economic terms are presented. Examples are given in Ukrainian, English and Modern Greek languages, as well the requirements for the use of economic terms and lexicon, including the terms of other sciences, the number of which reaches hundreds of thousands of words and word-combinations. The author research the most common methods of translation of economic terms, which already exist in the language (synonyms), borrowing terms from other languages, construction of the term from the parts of other words. In the article also is described how to translate partially equivalent and non-equivalent economic terminology.

Key words: terminological system, economic term, phrase (word-combination), equivalence, adequate translation, system of translation techniques.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку міжнародних відносин, які останнім часом істотно зростають, встановлення офіційних, службових, ділових та партнерських контактів між людьми, підприємствами та інституціями різних держав зумовлюють доцільність вивчення способів і проблем перекладу термінів економічної спрямованості. Таким чином, зростаюча останнім часом актуальність економічних перекладів пов'язана зі зміцненням статусу нашої країни в міжнародному економічному суспільстві, посиленням її позицій на світовому ринку фінансових, банківських і страхових послуг, а також з активізацією іноземного інвестування в

економіку України.

З розвитком міжнародної співпраці висвітлення актуальних питань перекладознавства набуває фахового термінологічного спрямування, однією з ознак якого є економічна термінологічна двомовність. Тому виявлення зв'язків у сучасній економічній терміносистемі й аналіз специфіки перекладу англійських і новогрецьких термінів українською мовою представляє особливий лінгвістичний інтерес. Адже терміни різних наук утворюють в усіх мовах власні системи з внутрішньою підпорядкованістю компонентів. Відтоді, головним завданням сучасної термінології стає знаходження узгодженості та відповідності систем, оскільки необхідною умовою міжмовної комунікації є еквівалентність термінів.

Актуальність даної теми обумовлена також тим, що термінологічна система є досить складним лексичним прошарком, оскільки термінологія даної галузі знаходиться у стані постійної кількісної й якісної зміни. «Фінансова термінологія є недорозвинутою і такою, що потребує значного доопрацювання за сучасних умов. Отож цілком логічним є те, що перекладачам потрібно створювати або асимілювати велику кількість термінів, які є необхідною умовою існування будь-якої галузі спеціальних знань, поповнювати шар економічної лексики української мови. З урахуванням бурхливого розвитку міжнародних економічних відносин нашої держави та недостатньої при цьому розвиненості економічної термінології української мови, питання термінологічного планування та перекладу іноземних, зокрема фінансово-економічних термінів, потребує особливої уваги з боку лінгвістів та перекладачів, тому що будь-який вузькоспеціалізований текст базується на термінах, які роблять його стислим, інформативним і конкретним» [2, с. 167].

Таким чином, дослідження проблем перекладу фінансової та міжнародно-економічної термінології в епоху динамічного розвитку

торговельно-економічних відносин України зі світовою спільнотою є вимогою часу.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання специфіки термінів і проблем їх перекладу завжди займав особливе місце в порівняльному мовознавстві. Воно є об'єктом все більш пильної уваги сучасних вчених, як Н. Абабілова, Г. Агапова, Н. Александрова, О. Ахманова, І. Багмут, О. Баловнєва, А. Белова, А. Білецький, В. Білокамінська, Л. Борисова, М. Брантес, О. Глоба, О. Дуда, Ю. Зацний, Р. Зорівчак, О. Іванова, В. Карабан, Т. Кияк, А. Коваленко, В. Комісаров, В. Копилов, І. Корунець, К. Крушельницька, А. Кульчицька, Ю. Марчук, В. Мирошніченко, А. Науменко, Л. Нелюбін, М. Новікова, І. Носенко, С. Радецька, В. Радчук, Е. Скороходько, Ю. Соболев, О. Старикова, О. Суперанська, О. Чередниченко, А. Циркаль, Л. Черноватий, К. Шипіло та ін., розробки яких зробили істотний внесок у розв'язання проблеми перекладу термінів.

Зокрема економічна термінологія не раз ставала об'єктом дослідження вітчизняних і зарубіжних мовознавців (В. Балашова, Ю. Бересток, Е. Дзіафа, М. Махінова, Ж. Мацак, Ф. Мендзелопулос, С. Пороманська, Дж. Рукенс, Л. Савицька, І. Сотиропулу, А. Сухова, Л. Чабак та ін.). Натомість, проведені дослідження охоплюють здебільшого однослівні терміни, тоді як термінологічні словосполучення розглядалися в недостатньому об'ємі. До того ж, у вітчизняній елліністиці практично відсутні компаративні дослідження, присвячені перекладу сучасної новогрецької, англійської і української економічної термінології. Виключення складають лише наукові праці молодих українських елліністів, таких як А. Столярова, О. Леончик, що і зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті полягає у дослідженні способів відтворення англійських і новогрецьких економічних терміносполучень українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Терміни можуть мати різну структуру. За кількістю компонентів виділяють терміни-слова, або однослівні терміни, іменовані монолексемними, до яких відносять і складні терміни, утворені складанням основ і такі, що мають злите або написання з дефісом; терміни-словосполучення, або складові, багатоконпонентні терміни. Складові терміни характеризуються як поєднання слів, що мають структурну і семантичну єдність. Саме термін

розглядатимемо як номінативну спеціальну лексичну одиницю, слово чи словосполучення спеціальної мови, прийняту для точного найменування спеціальних понять. В основі утворення термінології лежать такі процеси як термінологізація загальноживаної лексики, запозичення, метафоризація.

Міжнародні економічні терміни як мовні знаки, що презентують фахові поняття, становлять суттєву складову економічних текстів і одну з головних труднощів перекладу з огляду на їх неоднозначність або відсутність перекладних термінів-відповідників. Переклад термінів вимагає знання галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною українською мовою [1].

Визначимо *види економічних термінів*:

1. *Загальноживані терміни*, що використовуються у повсякденному житті, тобто вони зрозумілі всім і можуть уживатися у будь-якій іншій галузі науки, літератури, публіцистики тощо.

2. *Спеціальні неекономічні терміни*, що можуть відображати певну сферу спеціальних знань економіки, бізнесу тощо з притаманною їй специфічною лексикою.

3. *Спеціальні фінансово-економічні терміни*, що містять зміст системи наукових фінансових знань і точно позначають поняття економіки.

Розглядаючи переклад термінів з точки зору теорії, наголосимо на тому, що термін є однозначним поняттям, яке не має конотативних значень і позбавлене синонімів. Незалежно від стилю тексту, термін зазвичай перекладається терміном – повним та абсолютним еквівалентом. Натомість, не завжди він увиразнюється заміною слова мови оригіналу словом у мові перекладу. Економічні терміни є особливим типом мовних одиниць, які часто зазнають транскрипції як способу перекладу.

Джерелом транскрипції, зазвичай, є англійські, грецькі або латинські мовні елементи, в залежності від того, який корінь є основою термінологічного словосполучення мови оригіналу. Так, «економічна термінологія вирізняється своєю інтернаціональністю, бо її інтенсивному розвитку на тлі глобалізаційних процесів посприяли країни з найбільш розвинутими економіками – західний, передусім

англомовний світ. Водночас, працюючи з грецькою мовою, варто пам'ятати, що книжна мова катаревуса, яка ще тридцять років тому безроздільно панувала в царині грецької науки, всіляко пручалася прямим запозиченням з германських і романських мов, надаючи перевагу калькам. Проте і зараз, коли англіцизми заповнили мало не всі сфери життя не тільки грецької, а й інших європейських мов, спостерігаємо, що грецькі філологи свідомо пропонують синонім, створений на базі питомих елементів – однослівну чи багатослівну кальку (напр., λιζίνυκ – χρηματοδοτική μίσθωση). І хоча в розмовній мові продовжують побутувати прямі запозичення (часто вони є короткими, влучними словами, що допомагають економити мовні зусилля), в офіційних документах надається перевага питомим термінам чи термінологічним словосполученням. Іншу групу утворюють зворотні запозичення. До них належать слова, повністю запозичені колись з грецької, що зазнали впливу мови-реципієнта, а згодом повернулися до грецької фонетично видозміненими та, як правило, з іншим значенням: то картέλ (картель) від давньогрецького ο χάρτης, яке потрапило до латини, згодом до італійської, потім до французької, отримало в останній сучасне економічне значення і повернулося з ним до грецької. Італійське giro (товарообіг) від грецького γύρος, яке потрапило до латини, потім до італійської, де набуло сучасного значення та повернулося з ним до новогрецької. Отже, основними джерелами, через які відбувалося поповнення грецької економічної термінології, були спочатку французька та певною мірою італійська, а згодом англійська мова» [3, с. 396–401].

До особливостей перекладу економічних текстів відносять: інформативну насиченість термінами; завжди стандартну і послідовну манеру викладу; використання метафор; поширеність фразеологічних еквівалентів слова; переважання словосполучень, особливо різних видів атрибутивних груп, ядром яких слугує іменник або дієслово. Зазвичай найбільш уживані і загальноприйняті терміни беруться за основу багатокомпонентних термінів. Особливі труднощі перекладу представляють саме вони, оскільки їх значення не завжди точно відповідає значенню складових елементів. До того ж, у деяких випадках спостерігається зміна порядку компонентів атрибутивної групи з

підпорядкуванням терміносполучення, що перекладається, законам української мови.

Сучасна термінологія все більше стає схильною до інтернаціоналізації через запозичення, яке є одним з найбільш продуктивних способів її поповнення і не викликає особливих утруднень при перекладі. Так, економічні терміни іношомовного походження утворюють численні тематичні групи, серед яких прийнято виділяти наступні:

1. Назви приватних і державних структур, різні типи об'єднань: консалтингові компанії (англ. consulting companies, новогрецьк. консάλτινγκ / συμβουλευτικές εταιρείες) – організації, що займаються консультуванням з широкого кола питань економічної діяльності; концерн (англ. concern, новогрецьк. κοντοέρν π.χ. ξενοδοχείων) – добровільне об'єднання підприємств, наприклад готелів, що здійснюють спільну діяльність тощо.

2. Назви різних економічних програм і видів комерційної діяльності (купівля-продаж товарів, оренда, торговельне посередництво тощо): угода аут-трейд (англ. out trade, новогрецьк. άουτ τρέιντ / εσφαλμένη συναλλαγή) – невдала через непорозуміння сторін торговельна угода; валютні операції аутрайт (англ. outright monetary transactions, новогрецьк. άουτ ράιτ / οριοτικές νομισματικές συναλλαγές) – прямі грошові операції тощо.

3. Назви осіб економічної діяльності (статус, професія, вид заняття): брокер-аутсайдер (англ. outside broker, новогрецьк. αουτοάιντερ μπρόκερ / μεσίτης) – біржовий спекулянт-непрофесіонал, брокер, який не є членом біржі; менеджер з маркетингу (англ. marketing manager, новогрецьк. μάρκετινγκ μάνατζερ / διευθυντής αγοράς) – експерт підприємства з питань систематизації маркетингових оцінок, складання прогнозів збуту і рекомендацій у сфері маркетингу тощо.

4. Назви цінних паперів і валюти: подарунковий ваучер (англ. gift voucher, новогрецьк. βάουτσερ / κουπόνι δώρου); емісія євробондів / (англ. Eurobond issue, новогрецьк. έκδοση ευρωΜπόντ / έκδοση ευρωομολόγου) – випуск в обіг нових єврооблігацій тощо.

Лінгвісти виділяють два шляхи перекладу: переклад **прямий** (запозичення, калькування, дослівний переклад) і переклад **непрямий**

(зовнішній). Розглянемо основні способи перекладу економічної термінології.

Запозичення – відтворення фонетичними і морфологічними засобами однієї мови морфем, слів або словосполучень іншої мови: проформа інвойс (англ. proforma invoice, новогрецьк. профόρμα / προτιολόγιο invoice); антидемпінгове мито (англ. anti-dumping duty, новогрецьк. διακόσ αντιτάμπινγκ) тощо.

Транслітерація – так званий квазібезперекладний метод передачі літер іноземної мови українськими літерами, незалежно від вимови: модем (англ. modem, новогрецьк. μόντεμ); робот (англ. robot, новогрецьк. ρομπότ) тощо.

Транскрибування – другий так званий квазібезперекладний метод передачі вимови англійського або новогрецького слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного вигляду. Даний спосіб використовується як основний прийом перекладу власних імен і назв: Хелленік Емпоріо Груп (англ. Hellenic Emporio Group, новогрецьк. Ελληνικό Εμπόριο Γρουπ); Данаос (англ. Danaos, новогрецьк. Δαναός); Епсілон (англ. Epsilon, новогрецьк. Εψιλον) тощо.

Калькування – спосіб переказування лексичної одиниці оригіналу шляхом повної або часткової заміни її складових частин (морфем або слів) лексичними відповідниками в мові перекладу: статистичний контроль якості (англ. statistical quality control, новогрецьк. στατιστικός έλεγχος ποιότητας); доходи на одну акцію (англ. earnings per share, новогрецьк. κέρδη ανά μετοχή) тощо.

Дослівний переклад – прийом перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється на аналогічну структуру мови перекладу зі збереженням набору повнозначних слів і порядку їх розташування: купиуй одне, отримай друге у подарунок, тобто 1+1 безкоштовно (англ. BOGOF = Buy One Get One Free, новогрецьк. αγοράσε ένα λάβε ένα δωρεάν / αγοράσε ένα πάρε ένα τζάμπα); відрядно-прогресивний розрахунок робочого часу / дня (англ. graduated measured day work, новогрецьк. προοδευτική μέτρηση εργάσιμης μέρας) тощо.

Транспозиція – спосіб, який полягає в заміні однієї частини мови іншою частиною мови без зміни сенсу всього повідомлення: копія товару (англ. me-too product, новогрецьк. προϊόν «ακριβές αντίγραφο»);

ціноутворення на основі витрат (англ. cost-plus pricing, новогрецьк. τιμολόγηση με βάση το επιπλέον κόστος) тощо.

Опис – спосіб переказування багатокomпонентних термінів, які не мають словникових еквівалентів у рідній мові: виконання робіт згідно замовлення (англ. make to order, новогрецьк. παραγωγή ανάλογα με την παραγγελία); діаграма причин і результатів, яка відображає співвідношення між показником якості і чинниками, що на нього впливають, так званий «риб'ячий скелет» (англ. fishbone chat, новогрецьк. διάγραμμα «ψαροκόκαλο») тощо.

Еквіваленція – використання абсолютно різних стилістичних і структурних засобів для опису однієї й тієї ж ситуації в двох текстах: розглянути всі можливості (англ. to explore every avenue, новогрецьк. εξερευνώ κάθε δυνατότητα); яблуко розбрату (англ. bone of contention, новогрецьк. το μήλο της Έριδας) тощо.

Адаптація – спосіб, який часто використовується при синхронному перекладі у випадках, коли іншомовний термін не існує в мові перекладу і має бути переданий еквівалентним навантаженням: японська система розпорядку для ощадливого виробництва, однією з переваг якої є встановлення верхньої межі на кількість деталей, що очікують опрацювання, уникаючи таким чином перевантаження всієї системи виробництва (англ. Kanban / just-in-time, новогрецьк. γαπωνέζικο σύστημα «ακριβώς στην ώρα») тощо.

Особливе місце в аспекті перекладу економічних текстів займають термінологічні словосполучення. Серед *описового прийому* і *калькування*, розглянутих вище, виділимо наступні *прийоми перекладу багатокomпонентних термінів*, а саме:

- *переклад з використанням прийменників*: просування товару на ринку (англ. direct marketing, новогрецьк. άμεση προώθηση στην αγορά); безпека на роботі (англ. job security, новогрецьк. ασφάλεια στην εργασία) тощо;

- *переклад із зміною порядку компонентів атрибутивної групи*: компанія з мережею філій (англ. multi-divisional company, новогрецьк. εταιρεία με πολλά παραρτήματα); мережевий маркетинг на багатьох рівнях (англ. multi-level marketing, новогрецьк. μάρκετινγκ πολλών επιπέδων) тощо;

- *переклад одного з членів словосполучення групою пояснювальних слів*: міжнародний ефект Фішера, заснований на відсоткових ставках, а не на інфляції, який використовується для того, щоб передбачити і зрозуміти динаміку поточного і майбутнього обмінного курсу валюти (англ. International Fisher Effect, новогрецьк. διεθνής επίδραση Fisher όπου οι διαφορές ύψους στα τρέχοντα επιτόκια μεταξύ των χωρών αντανακλούν πλήρως τις αναμενόμενες αλλαγές στις τιμές συναλλάγματος των νομισμάτων τους); «брудне» коливання валютних курсів, при якому уряд публічно заперечує прямі інтервенції на валютних ринках, продовжуючи здійснювати таємні інтервенції (англ. dirty float, новогрецьк. «βρώμικη» διακόνιση νομίσματος) тощо.

Зауважимо, що одним з найбільш використовуваних прийомів перекладу термінологічних словосполучень нами визначено **переклад за допомогою родового відмінка**: система цін (англ. price system, новогрецьк. σύστημα τιμής); контроль витрат (англ. cost control, новогрецьк. έλεγχος δαπανών); термін придатності (англ. maturity date, новогрецьк. ημερομηνία λήξης); пошук мотивації (англ. motivation research, новогрецьк. έρευνα κινήτρων); можливості ринку (англ. market potential, новогрецьк. πιθανότητα αγοράς); повернення податку (англ. tax return, новогрецьк. επιστροφή φόρου); лідер ринку (англ. market leader, новогрецьк. ηγέτης αγοράς) тощо.

Завершуючи, підкреслимо, що під час перекладу англійських багатокомпонентних термінів неминуче постає питання **компресії** в мові. Так, характерне для англійської мови явище не спостерігається в українській і новогрецькій мовах. Отже, стислість виразів англійської мови створює великі труднощі під час їх перекладу українською і новогрецькою мовами, вимагаючи **декомпресії**: обладнання, на якому завершено (серійний) випуск продукції (англ. end-of-life equipment; новогрецьк. εξοπλισμός, στον οποίο ολοκληρώθηκε η διαδικασία κατασκευής μιας σειράς προϊόντων); повний цикл від прийому замовлення до отримання товару клієнтом (англ. order-to-delivery cycle, новогрецьк. πλήρης κύκλος διαδικασιών μέχρι την παράδοση παραγγελίας στον τελικό πελάτη) тощо.

Висновки дослідження і перспективи. Переклад економічних текстів вимагає від перекладача високої відповідальності, ретельності у виборі способів перекладу і акуратності в деталях. Безперечно,

економічний переклад передбачає знання предмету перекладу і його особливостей, володіння економічною термінологією, специфікою економічного стилю викладу і вміння точно передавати зміст документу. Так, проблема економічного перекладу полягає, перш за все, у необізнаності перекладача у сфері наукової інфраструктури, неволодінні ним науковими термінами і, як наслідок, невмінні підібрати еквівалент у цільовій мові. Таким чином, перекладач, що працює в певній галузі, повинен ретельно вивчити способи відтворення термінології, а також мовні особливості вихідної мови.

Найбільш розповсюдженими лексичними прийомами перекладу економічних англійських і новогрецьких багатокомпонентних термінів нами визнано описовий спосіб передачі значення термінознаків і за допомогою родового відмінку. Проте найпростішими способами визначено методи транскрибування і транслітерації.

Вважаємо доцільним продовжити вивчення особливостей перекладу англійських і новогрецьких термінів українською мовою, зокрема у порівняльному аспекті. Адже адекватний переклад фахової термінології на тлі подальшого наукового дослідження методів перекладу набуває особливої значущості в контексті успішного становлення вітчизняної терміносистеми відповідно до міжнародних стандартів.

Література

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою / Н. М. Абабілова, В. Л. Білокамінська // Молодий вчений. - Херсон, 2015. - №2 (17). - С. 126-128.
2. Мацак Ж. Г. Переклад термінів фінансової галузі українською мовою / Ж. Г. Мацак // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. Частина 1. - 2008. - Вип. 1 (48). - С. 167-171.
3. Столярова А. А. Структурно-семантичні особливості новогрецьких економічних термінів [Електронний ресурс] / А. А. Столярова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. - 2013. - Вип. 23. - С. 395-402. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UTRN/psptkl> 2013 23 53.

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНОЛОГІЇ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ ТА РЕМОНТУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Ганна Удачина

Abstract

The article is devoted to the translation of scientific and technical terminology. In this article we consider the basic types of the translation terminology, terminology problems, translation transformation and translation of technical terms. Our main task is to study the translation of terminology of automobile industry and repair of transport vehicles. The article reveals the lack of study of the issue terms and conditions for future development of machine building terminology.

Key words: translation, terminology, automobile industry, repair of transport vehicles, transformations.

XXI століття - це час нових відкриттів та розвитку виробництва, ми знаходимося у епіцентрі появи нової техніки, відкриття нових кордонів. Тому виникають багато нових слів, зовсім нової термінології, а особливо це пов'язано з автомобілебудуванням, тому що автомобілі переслідують нас скрізь, кожен день ми чуємо про розробку нового надзвичайного автомобіля, котрий має багато чого сучасного, а отже невивченого. Розвиток термінології, зміни в ній пов'язані з розвитком науки і техніки. Тому на сучасному етапі, в епоху науково-технічної революції, технічна термінологія отримала помітний розвиток.

Актуальність полягає в тому, що в умовах розширення міжнародних зв'язків і обміну інформацією, перекладознавство швидко розвивається. Технічний переклад - це переклад, який використовується для обміну спеціальною науково-технічною інформацією між людьми, що говорять на різних мовах. У сфері технічного перекладу проблема перекладу термінології особливо актуальна. Правильний переклад технічних термінів - один з найважливіших аспектів будь-якого